

Paulina KOŁODZIEJSKA*
Luiza OSSOWSKA**

WPLYW DOFINANSOWANIA Z PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2007-2013 NA FUNKCJONOWANIE WYBRANEGO GOSPODARSTWA ROLNEGO

Zarys treści: Celem artykułu jest omówienie wpływu dofinansowania z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 na rozwój wybranego indywidualnego gospodarstwa rolnego. W badanym gospodarstwie w ramach PROW 2007-2013 skorzystano z trzech działań osi 1: ułatwienie startu młodym rolnikom, renty strukturalne oraz modernizacja gospodarstw rolnych. Realizowane działania znacząco wpłynęły na rozwój i funkcjonowanie gospodarstwa.

Słowa kluczowe: dofinansowanie, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, indywidualne gospodarstwo rolne.

Wprowadzenie

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej dało możliwości dostępu do funduszy unijnych. Wsparcie ma na celu m.in. rozwój wsi i sektora rolno-żywnościowego. Jak podkreśla M. Drygas o kierunkach rozdysponowania tych funduszy decydują nie tylko potrzeby rozwojowe państw członkowskich, ale również uregulowania i zasady udzielania pomocy publicznej obowiązujące w Unii Europejskiej¹. Zgodnie z polskim prawem środki z budżetu Unii

* słuchaczka studiów podyplomowych *Bioenergetyka i Rozwój Obszarów Wiejskich* w roku akademickim 2013/2014, Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska

** Katedra Polityki Ekonomicznej i Regionalnej, Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska

¹ M. Drygas, *Uwarunkowania skutecznego wdrażania wsparcia UE dla polskiej wsi i sektora żywnościowego*, [w:] *Uwarunkowania ekonomiczne polityki rozwoju polskiej wsi i rolnictwa*, red. nauk. M. Drygas, K. Zawalińska, IRWiR PAN, Warszawa 2012, s. 71.

Europejskiej zaliczane są do finansów publicznych. Zatem wydatki z funduszy UE to wydatki publiczne².

W Unii Europejskiej potrzebę uczestniczenia każdego kraju w polityce rozwoju obszarów wiejskich uzasadnia się przynajmniej trzema zasadniczymi argumentami. Po pierwsze poszczególne kraje znacznie różnią się pod względem zamożności, krajów biedniejszych nie byłoby stać na wsparcie tak duże, jakie mogą uzyskać z budżetu UE. Po drugie – pewnych aspektów rozwoju obszarów wiejskich nie da się efektywnie rozwiązać na poziomie krajowym. Po trzecie polityka rozwoju obszarów wiejskich zalega się z innymi politykami (np. rozwoju lokalnego i regionalnego)³.

W perspektywie finansowej 2007-2013 w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich działania do realizacji podzielono na cztery osie priorytetowe:

- Oś 1: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego;
- Oś 2: Poprawa stanu środowiska naturalnego i obszarów wiejskich;
- Oś 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej;
- Oś 4: LEADER.

Kierunki te utworzyły jednocześnie podstawowe sfery, wokół których zaprogramowano szczegółowe instrumenty wsparcia⁴.

Celem opracowania jest omówienie wpływu dofinansowania z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 na rozwój wybranego indywidualnego gospodarstwa rolnego. W badanym gospodarstwie w ramach PROW 2007-2013 skorzystano z trzech działań osi 1: ułatwienie startu młodym rolnikom, renty strukturalne oraz modernizacja gospodarstw rolnych.

Charakterystyka wybranego gospodarstwa rolnego

Zgodnie ze stanem na styczeń 2011 roku badane gospodarstwo rolne obejmowało powierzchnię 62,91 ha, z czego 52,9 ha stanowiły grunty własne, natomiast pozostałe 10,01 ha były to grunty dzierżawione z Agencji Rynku Rolnego Oddział Koszalin. Powierzchnię 35,0 ha zajmowały grunty orne, 24,9 ha stanowiły użytki zielone. Natomiast pozostałe grunty i grunty pod zabudowaniami łącznie stanowiły 3,01 ha. Na 12 ha gruntów ornych

² E. Chojna-Duch, *Prawo finansowe. Finanse publiczne*, Wyd. LexisNexis, Warszawa 2006, s. 11.

³ K. Zawalińska, *Instrumenty i efekty wsparcia Unii Europejskiej dla regionalnego rozwoju obszarów wiejskich w Polsce*, IRWiR PAN, Warszawa 2009, s. 99.

⁴ *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, lipiec 2007.

uprawiano kukurydzę, którą całkowicie przeznaczono na paszę dla zwierząt. Uprawiane były także ziemniaki konsumpcyjne (2,50 ha), przeznaczone na sprzedaż do hurtowni. Natomiast na pozostałej części gruntów ornych uprawiano zboża:

- pszenicę ozimą i jara,
- jęczmień jary,
- pszenżyto,
- owies.

Trwałe użytki zielone, na których uprawiano mieszankę traw z domieszką koniczyny szwedzkiej, stanowiły powierzchnię 25,0 ha i były przeznaczone na produkcję sianokiszonki oraz siana, pozostałą część użytków rolnych stanowiły pastwiska.

Gospodarstwo rolne funkcjonuje w oparciu o produkcję pasz własnych w nim wytworzonych. W gospodarstwie rolnym prowadzi się chów i hodowlę bydła mlecznego rasy holsztyńsko-fryzyjskiej odmiany barwnej czerwono-białej, którą oparto na produkcji mleka, hodowli wysokiej jakości materiału genetycznego oraz chowie bydła opasowego. Stado w styczniu 2011 liczyło:

- 21 krów rasy holsztyńsko-fryzyjskiej odmiany czerwono-białej,
- 16 jałówek cielnych rasy holsztyńsko-fryzyjskiej odmiany czerwono-białej,
- 11 cieląt,
- 7 buhajków opasowych.

Źródła i kierunki dofinansowania w badanym gospodarstwie rolnym

Ułatwianie startu młodym rolnikom

Działanie *ulatywianie startu młodym rolnikom* ma na celu stymulowanie zmian strukturalnych w sektorze rolnym przez ułatwianie przejmowania, czy zakładania gospodarstw przez osoby młode o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych⁵.

Realizację tego działania młody rolnik – syn⁶ rozpoczął już w roku 2010. Po złożeniu wniosku, niezbędnych dokumentów i biznesplanu przyszły młody rolnik uzyskał 2 grudnia 2010 r. decyzję o przyznaniu pomocy finansowej w wysokości 75 tys. zł.

⁵ *Program Rozwoju ...*, op. cit.

⁶ Na prośbę właścicieli badanego gospodarstwa w artykule zachowano anonimowość.

Zgodnie z wytycznymi rolnik musiał nabyć lub wejść w posiadanie gospodarstwa, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju tj. 10,15 h. Przyjmując pomoc rolnik zobowiązał się do samodzielnego prowadzenia gospodarstwa, ubezpieczenia się na podstawie przepisów KRUS z mocy ustawy w pełnym zakresie jako rolnik oraz uzyskania wpisu do ewidencji producentów oraz ewidencji gospodarstw. Jednym z ważniejszych kryteriów jakie musi spełnić młody rolnik to osiągnięcie nadwyżki bezpośredniej z działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie w wysokości 4 ESU i nie mniejszej od wartości tej nadwyżki w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy. Jest to wskaźnik rozwoju gospodarstwa młodego rolnika⁷.

Tabela 1. Sprzęt rolniczy zakupiony w ramach działania *ulatywianie startu młodym rolnikom*

Nazwa sprzętu	Kwota netto (zł)	VAT (23%) (zł)	Kwota brutto (zł)
wóz asemizacyjny typ Modulo 27000 ME JOSKIN	33 820,00	7 778,60	41 598,60
ładowacz czołowy METALFACH T 299 HERKULES wraz z oprzyrządowaniem do traktora	23 400,00	5 382,00	28 782,00
RAZEM	57 220,00	13 160,60	70 380,60

Źródło: Dane gospodarstwa rolnego.

W dniu 14 stycznia 2011 roku ojciec przekazał synowi gospodarstwo. W biznesplanie dotyczącym działania *ulatywianie startu młodym rolnikom objętego 2007-2013* początkowa wielkość ekonomiczna wynosiła 26,73 ESU. Młody rolnik na koniec realizacji działania ma osiągnąć nadwyżkę bezpośrednią z działalności prowadzonej w gospodarstwie rolnym (wielkość ekonomiczna gospodarstwa) wyższą dla produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz stworzenie własnego miejsca pracy. Rolnik realizując założenie biznesplanu za przyznaną kwotę zakupił sprzęt rolniczy (tab. 1).

Renty strukturalne

Należy podkreślić, że szereg działań PROW 2007-2013 było ze sobą ściśle powiązanych. Wprowadzenie działania *ulatywianie startu młodym rolnikom* i działania *renty strukturalne* ma na celu przyspieszenie procesu wymiany

⁷ Zob. <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/prow-2007-2013/ulatywianie-startu-mlodym-rolnikom.html>, (dostęp: maj 2014).

pokoleniowej wśród osób prowadzących gospodarstwa rolne, a także poprawę konkurencyjności i wzrost rentowności tych gospodarstw⁸.

W analizowanym gospodarstwie rolnym dzięki przekazaniu gospodarstwa rodzice młodego rolnika skorzystali z kolejnego działania w ramach PROW 2007-2013 – *renty strukturalne*. Beneficjentem renty strukturalnej do chwili obecnej jest ojciec młodego rolnika.

Modernizacja gospodarstw rolnych

Kolejne działanie, z jakiego skorzystał młody rolnik to działanie PROW 2007-2013 *modernizacja gospodarstw rolnych*. W 2011 roku złożył dokumenty wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy w ramach tego działania. Po ogłoszeniu listy rankingowej uzyskał wysoką punktację i znalazł się na 34 pozycji w województwie zachodniopomorskim. Kwota realizacji inwestycji w wysokości 50% kosztów kwalifikowanych, jaką przyznała na podstawie decyzji Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Oddział Regionalny w Szczecinie, wynosiła 234 901,20 zł. Realizując założenia planu modernizacji rolnik zakupił sprzęt rolniczy na łączną kwotę 481 547,46 zł (tab. 2).

Tabela 2. Sprzęt rolniczy zakupiony w ramach działania 1.5 modernizacja gospodarstw rolnych

Nazwa sprzętu	Kwota netto (zł)	VAT (23%) (zł)	Kwota brutto (zł)
Ciągnik SAME LASER 3	230 000,00	52 900,00	282 900,00
Opryskiwacz polowy TL 2520	56 000,00	12 880,00	68 880,00
Rozsiewacz MX 1200 H	10 000,00	2 300,00	12 300,00
Spulchniacz z podsiewaczem BF 480 R2A JOSKIN	11 200,00	2 576,00	13 776,00
Kosiarka GMD 2820 F KUHN	30 507,00	7 016,61	37 523,61
Zgrabiarka GA 4121 GM KUHN	17 545,00	4 035,35	21580,35
Kosiarka GMD 77 HD KHUN	24 900,00	5 727,00	30 627,00
Myjka wysokociśnieniowa KARCHER	11 350,00	2 610,50	13 960,50
RAZEM	319 520,00	90 045,46	481 547,46

Źródło: Dane gospodarstwa rolnego.

Obecnie struktura analizowanego gospodarstwa rolnego zmieniała się w stosunku do roku 2011. Rolnik cały czas rozwija gospodarstwo, wdraża nowe rozwiązania, inwestuje w nowy sprzęt rolniczy. Z osiągniętego w gospodarstwie zysku w roku 2013 zakupił nowy sprzęt rolniczy w postaci dwóch kosiarek

⁸ *Program Rozwoju ...*, op. cit.

rotacyjnych marki KUHN oraz nową prasę rolującą również firmy KHUN. Natomiast w roku 2014 został zakupiony kombajn zbożowy marki John Deere. Zmieniła się także struktura pogłowia stada podstawowego, które w połowie 2014 roku liczyło:

- 38 krów rasy holsztyńsko-fryzyjskiej odmiany barwnej czerwono-białej,
- 11 jałówek cielnych rasy holsztyńsko-fryzyjskiej odmiany czerwono-białej,
- 17 cieląt,
- 6 buhajków opasowych.

Kolejną planowaną inwestycją jest modernizacja i przebudowa już istniejącej obory. Rolnik zamierza powiększyć i poszerzyć budynek inwentarski, gdyż do roku 2016 będzie w nim utrzymywanych 60 krów wysokomlecznych.

Od 2011 roku sukcesywnie rolnik kupował i dzierżawił ziemię od Agencji Nieruchomości Rolnych oraz podmiotów prywatnych. W roku 2014 struktura użytków rolnych w gospodarstwie znacznie się zmieniła w stosunku do roku bazowego 2011 (tab. 3).

Tabela 3. Porównanie struktury użytkowania gruntów w badanym gospodarstwie w latach 2011-2014

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
W ha				
Grunty orne	35,00	37,27	69,28	104,78
Użytki zielone	24,90	24,90	45,04	45,04
Lasy	0,60	0,60	2,73	2,73
Inne	2,41	2,41	4,02	4,02
Razem	62,91	65,60	121,07	156,57
W %				
Grunty orne	55,64	56,81	57,22	66,92
Użytki zielone	39,58	37,96	37,20	28,77
Lasy	0,95	0,91	2,25	1,74
Inne	3,83	3,67	3,32	2,57
Razem	100,00	100,00	100,00	100,00

Źródło: Dane gospodarstwa rolnego.

W roku 2012 rolnik wydzierżawił 2,27 ha od podmiotu prywatnego, natomiast rok później ziemia stanowiła już własność rolnika. W roku 2013 wydzierżawiono 55,47 ha z ARR, grunty te zostały w tym samym roku zakupione na podstawie kredytu preferencyjnego uzyskanego przez rolnika. W roku obecnym młody rolnik również wydzierżawił 35,5 ha gruntów ornych z Agencji Nieruchomości Rolnych.

Produkcja mleka jest podstawowym źródłem dochodu rolnika, ale istnieją również inne, dodatkowe źródła dochodu w gospodarstwie. Dzięki inwestowaniu w park maszynowy rolnik świadczy usługi na rzecz innych rolników (prasowanie słomy, zbiór sianokiszonki z kukurydzy, rolowanie i owijanie balotów z sianokiszonki oraz kopanie ziemniaków). Kolejnym źródłem jest dochód ze sprzedaży ziemniaków jadalnych, których co roku rolnik produkuje więcej. W roku 2013 ziemniaki uprawiano na 4,5 ha gruntów ornych, obecnie rolnik uprawia 5,5 ha ziemniaków z przeznaczeniem na sprzedaż. Natomiast według planu rozwoju gospodarstwa w 2017 roku powierzchnia 10,0 ha gruntów ornych zostanie przeznaczona pod produkcję ziemniaka jadalnego.

Zakończenie

Realizowane w ramach PROW 2007-2013 działania wpłynęły stymulująco na rozwój i inwestycje w gospodarstwie. Działania *ułatwienie startu młodym rolnikom* oraz *renty strukturalne* ułatwiły wymianę pokoleń w gospodarstwie. Dzięki funduszom uzyskanym z PROW 2007-2013 w gospodarstwie wprowadzono szereg nowych rozwiązań, a także rozwinięto dodatkowe źródła dochodu, jakim są usługi świadczone dla innych podmiotów i rolników. Dzięki działaniom *ułatwienie startu młodym rolnikom* oraz *modernizacja gospodarstw rolnych* wzbogacono park maszynowy w gospodarstwie oraz wymieniono stary sprzęt rolniczy na nowy.

Inwestycje w gospodarstwie w latach 2011-2014 spowodowały zwiększenie skali produkcji mlecznej oraz produkcji roślinnej. Rolnik zakupił w ciągu dwóch lat ponad 58 ha ziemi oraz wydzierżawił dodatkowo 35,5 ha w 2014 roku. Stado po przekazaniu gospodarstwa liczyło 21 krów mlecznych. W 2014 roku pogłowie krów mlecznych liczyło 38 osobników, a do roku 2016 planuje się osiągnąć stado liczące 60 krów mlecznych.

Poza programami i bez dofinansowania rolnik zakupił nowy sprzęt rolniczy do dalszej produkcji. Dzięki funduszom PROW 2007-2013 badane gospodarstwo rolne stało się konkurencyjne względem innych gospodarstw, wzrosła jego rentowość.

Jednym z celów PROW 2007-2013 była stymulacja i pobudzenie gospodarstw rolnych do inwestowania w ich dalszy rozwój oraz poprawa ich konkurencyjności na rynku. Na przykładzie zaprezentowanego w pracy gospodarstwa można stwierdzić, że cele PROW 2007-2013 są realizowane w praktyce.

Bibliografia

1. Chojna-Duch E., *Prawo finansowe. Finanse publiczne*, Wyd. LexisNexis, Warszawa 2006.
2. Drygas M., *Uwarunkowania skutecznego wdrażania wsparcie UE dla polskiej wsi i sektora żywnościowego*, [w:] *Uwarunkowania ekonomiczne polityki rozwoju polskiej wsi i rolnictwa*, red. nauk. M. Drygas, K. Zawalińska, IRWiR PAN, Warszawa 2012.
3. <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/prow-2007-2013/ulatwianie-startu-mlodym-rolnikom.html>
4. *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, lipiec 2007.
5. Zawalińska K., *Instrumenty i efekty wsparcia Unii Europejskiej dla regionalnego rozwoju obszarów wiejskich w Polsce*, IRWiR PAN, Warszawa 2009.

THE IMPACT OF FUNDING FROM THE RURAL DEVELOPMENT PROGRAMME FOR 2007-2013 ON THE FUNCTIONING OF CHOSEN AGRICULTURAL HOLDING

The aim of this article is to discuss the impact of funding from The Rural Development Programme for 2007-2013 on the functioning of chosen individual agricultural holding. In the area of The Rural Development Programme for 2007-2013 the studied agricultural holding benefited from the three measures of axis 1: setting-up of young farmers, early retirement and modernisation of agricultural holdings. Implemented measures influenced significantly to the development and functioning of the holding.

Keywords: funding, The Rural Development Programme for 2007-2013, individual agricultural holding.